

«تۈرك بوردى» ايلگىمى يىلك ۱۳ نىچى صايسىندىرە اغتباراً

تۈركلەك دالھى شاعرى عبدالھۈھ ھامد بلك افسىدىك بارمى

ھسايدى بازىلمىسە «لېدىرە» ناھىھى شىرە باشمۇرە مېقدار :

تۈرك بوردى

ناشرى : تۈرك بوردى

مدبرى : محمد امين

۷ مارت ۱۳۲۸

يىل ۲

صاينى ۱۱

۹

يارماق قالان قيشلالرى تحكيم ايتمك ايتيور؛ فقط عسكرينك آزلنى بو تشبه مانع اوليوردى. مقدار كافي قوته مالك اوله بيلمك ايچون چار ايوانه مراجته قرار ويردى. هم كنديسى عفو ايتديرمك، هم ده معاونت ايتتمك اوزره امنيت ايتديكى آدملردن برقاچنى موسقوايه چارك زرينه كوندردى. مدهش ايوان يارماغك حرڪات و موفقياتندن محظوظ اوله رق عفو ايتدكدن باشقه يارماغه «سپريا كنازى» عنوانى اعطا ايلدى: برى آلتوندن ديكرى كموشدن اولمق اوزره كو كس و آرقه لى ايكي زره ايله بالذات اوزرينه كيديكى كوركى ده هديه اوله رق كوندردى. معيتمده بولنان افراده معاشر تخصيص ايتدى؛ وقوه معاونه كوندردى. چارك بومعامله سى يارماق و چته سنك بالطبع دها زياده كسب جسارت ايتمه لرينه سبب اولدى.

پيتمدى

صليم ثابت

مطبرعات

تنظيماتچيلىق علمينه

صوك آيلرك وقايى، عثمانلى تورك افكار عموميه سنى، «دوره تنظيمات» ك تدقيق و محاكمه سنه سوق ايدىرك، «تنظيماتچيلىق» علمينه برجرىان حصوله كتيردى. «تنظيمات» و «تنظيماتچيلىق» مسأله سنى، منور توركلرك پيشگاه تفكر و مطالعه سنه، صراحت تامه ايله ايلك او كجه وضع ايدن، ديار بكرلى ضيا بك اولمشدر. فقط مسأله نك عناصرى، آز چوق دوشونن دماغلرده، برخيلى زماند نبرى، تعضو و تشكىل ايدمه مكسزىن چالقسانمبور دكلدى. مثلا شوسطرلرى يازان بيله، ملت عثمانيه احدائى تشبثك و اهيلكنى ادا ايدركن، [۱] ياخود مدرسهلرك اصلاحنه اصلا يناشلماقسزىن صرف مكاتب نظاميه تاسيسنه چاليشلمش اولماسنى مواخذه ايله ركن [۲] تنظيماتچيلىغه تعرض ايتمش

[۱] «اوج طرز سياست» - صحيفه ۶:۴ و ۲۳:۱۶

[۲] «صراط مستقيم»، ۲۵ شباط ۱۳۲۵ - «مدرسه لرك اصلاحى»

اولیوردی . کذا ، سکز ییل اقدم تنظیماتک مدافعی اولان متفکر بر سیاسی ، بر قاج آی اول « کمال جسارتله قبول و اعلان اولمالیدر که عربستان و آران اوودلق ایله روم ایلی تمیل ملی و توحید عناصره مساعد ساحه لر دکلدرد . » [۱] دییه باغیریرکن ، تنظیماتجیلغک علیه جورانه یورومش اولیوردی .

« تنظیماتجیلغک مسأله سی » ، صوک هفته لرده غزته لریک ساحه محاکماتنه کیردیکندن ، تنظیماتجیلغک هجوم ده طبیعی شدتلندی : « تصویر افکار » ، « تنظیماتجیلغک افلاسی » اعلان ایتدی ، « زون تورک » ، آرقداشک اعلانی تکرار و تا کیده کجیکمدی . یازیلرنده متانی طاورانه بی سهون کوبریلی زاده فواد بکده بحثه قاریشهرق ، « مکتب - مدرسه » مقاله سیله تنظیماتجیلغک اک ضعیف بر نقطه سنه یوکلندی . بن ظن ایدیورم که « تنظیماتجیلغک افلاسی » اعلان هنوز ایرکندر . تنظیماتجیلغک دها خیلی سرمایه سی وار . منور فکری دنیلن آدم لریمزک چوغی حالا تنظیماتجیلغک ؛ حکومت ، مکتب ، مطبوعات حالا تنظیماتجیلغک آلدده در . بونکله برابر افلاس مقاله لرینی برارز او قویه لم :

« تنظیمات اسول نجددی ، اساسات متینه به هیچ ده اهمیت و برمه بن برته لک ایله غربیه توجه ایتمش ، هر شیشی بر بدن آلق طریقنی اختیار ایله شرقی مان کاملاً دنیه لک بر حالدده اعمال ایله مشدر . ایشته بز ، خطانک منشأ عظیمی بوراده بولویوروز . ملنک ترقی و تکاملی ایچون تقلید یولی دیمک اولان تنظیمات اسولی هیچ ده کافی دکل ایدی . کافی اولامق شویله طورسون ، حتی تولید مضرات دشمنی ایله مش اولدینی ، ایشته شیمدی بوتون عنعنه سیله آکلاشمش بولونیور .

« تنظیماتجیلغک مکتب آجدیلر ، لکن مدرسه لر حال توقف سابق لرینی محافظه ایدمک کنارده قالدیلر . اورته ده دارالعلوم اولوق اوزره هم مکتب ، هم مدرسه بولوندی . بونلرک وجهه تدریس و تعلیم لری بالطبع مختلف غایه لر تعقیب ایتدی . چیقان نتیجه مکتبکده ، مدرسه نکه ده تام بر فائده تأمین ایدمه مه سی صورتنده نجه ایله دی . تنظیماتجیلغک اورته به عدلیه تشکیلاتی چیقاردیلر ، محاکم شرعیه ده ، محصور و محدود بر شکل ایله بالطبع محافظه موجودیت ایله یه رک توزیع عدالت و احقاق حقوق بر مجرای ساله مالکیتدن دور قالدی .

« ملیت مسئله سی ایسه تنظیماتجیلغک هیچ خاطر و خیالندن کجه مش ایدی . بناء علیه دور تنظیماتدن اعتباراً ترقی و تکامل نامنه آتیلدینی ادعا اولونان خطوات ، هب او هام

وخیالاته استناد ایله مشدر . بونک نتیجه سی کندی مخصوصات قومیه و ملیه سنه صاحب بر ملت حالنده عضو و تشکل ایده مه مکلمز صورتنده تحقق ایتدی . فقط تنظیماتجیلوق کرچه افلاس ایتدی ؛ فقط بزده ایشته کورویورکه پک بهالی به مال اولدی . « تنظیماتجیلوق افرسی » ، بونس ناری . — « تصور افکار » ، ۲۷ شباط ۱۳۲۸

« تنظیماتی تطبیق ایدرکن ، بزحیاتی ، حقیقی و عناصر قومیه بی بوسبوتون کوزدن قاجیردق . ظن ایتدک که اوروپایی تقلید ایتک ایله ، اوروپادن یاپاش بیتمش قانونلری ، حاضر لایوب تمام اولش تشکیلاتی اودنج آلتق ایله اوقانونلر ، اوتشکیلات بزم وطنمزده کندی مملکتلرنده کی ثمراتی ویره جکدر . بز ، نه تاریخی ، نه عنعنه بی . نه مملکتیزک تشکلات خصوصیه سنی ، ونه ده قومیزک حالت روحیه سنی حسابه قانماق . ایشته دیگر قصورلرک مولدی اولان بو اساس قصوردرکه تنظیماتک ، تجدداتک بزده حیاته انتقالی عدم موفقیته محکوم ایتدی ...

« ... تنظیماتجیلوق بزده یالکز اداره و سیاستده دکل ، حیات ملیه مزک بوتون شعباتنده مثلا ادیباتده ، غرته جیلوقده ، حیات غمومیه و اجتماعیه ده دخی عین درجه ده ، بلکه دهها زیاده مشوم اولشدر . »

« تنظیماتجیلوق افرسی » احمد آغایف . — « ژون تورک » ، ۱مارت ۱۳۲۹

« غرب عالیله اولان مناسباتمز نتیجه سنده ، مملکتیزه اصلاحات و تجدد فکری کبرمکه باشلانجه ، متفکرین ورجال دولتک اولدوشوندکلری شی ، غرب مؤسساتی تقلید ایتک اولدی . اولایسافتلردن باشلایان غرب مقلدلیکی ، هیئت اجتماعیه مزک هر عنصرنده کندی کوستردی ؛ و طبق هیچ یوقدن یکی برعالم اجتماعی وجوده کتیریلور کبی . یکی وظیفه لر ایچون یکی عضولر ، یکی مؤسسهرلر میدانه چیقاریلدی .

« ... بو یولک رشید پاشادن بری میدانه چیقان اصلاحات و تجدد طرفدارلری عالی پاشالر ، فؤاد پاشالر ، مدحت پاشالر ، یایمق ایسته دکلری تجددک بر اساس متینه استناددن عروم ، ساخته و بردرجه یه قدرده مضر اولدیغنی آکلایامادیلر . اجتماعی مسئله لر حقنده پک آرحائز و قوف و صلاحیت صاحبی اولان او آدملر ، حقیق برتجددک نه دیمک اولدیغنی ، بر هیئت اجتماعیه یه یکیلکک نه صورتله ادخالی لازم کلاچکنی مع التأسف بیله میورلردی . ایشته بونک ایچون ، مملکتی جهلک و تعصبک سوروکله دیکی کرداب فلاکت واضمحلالدن قورتارمق مقصدیله ، آرتق منفسخ برحاله کلن اسکی اجتماعی عضولر برینه یکی عضولر اقامه ایتک و تجدد وظیفه سنی تمامیله او یکی عضولره تحمیل ایتک ایسته دیلر . فقط بونک نتایجی پک غریب و عین زمانده وخیم و تهلیله کی اولدی : مملکتک بوتون عناصر مدنیه و اجتماعیه سنده تحف و معناسز بر « نشائیت » وجوده کلدی ؛ و طبیعتیله میدانه کلن بر تضاد مملکتنده کی اجتماعی طبقه لر آره سنده موجود کرداب اختلافی برقات دهها

درینلشدیردی . بوسورتله تنظیمات و اصلاحات فکری عوام کتله سی میانه انتشار ایدمه بیهرك - داها طوغروسى اولر آره سنده نو عسا دیسزلک شکلنده تلق اولونارق - یانکر صنوف نازه ومدبره یه خاص برتلق ماهیتنده قالدی . غربی فنا ویا کلس برسورتده تقلیددن عبارت قالان بو یا کلس مجدد پرورلک ، صنوف خواصک اوروپا آلاشنه ، حیات سفاهته منجذب وطنسز و ملیتسز برکتله حاله کله سندن فضله بر نتیجه نواید ایتدی ، و مملکتی آلمش یتمش سنده در ، بیسود خیالار آرقه سندن قوشدوروب طور دی ..

• آلتی یوز سنه دن بری آرزوق معین ومقرر بر شکل اجتماعی آلمش ، متمدن بر هیئت اجتماعی حاله کیرمش اولان جمعیتک - محصول تکامل اولان تفرق مناسبتله - وظائف مختلفه ایفا ایدن مختلف عضولری موجود ایدی : اراضی تشکیلاتی ، اصناف تشکیلاتی ، عدلیه تشکیلاتی ، اداره تشکیلاتی بزده اپی متکمل بر درجه یه رسیده اولمشدی . فی الحقیقه بوتشکیلات حکومتک صوک ادوار انحطاطنده اپی بوزولمش ، اسکیمش ، محتاج تنسیق بر حال آلمشدی . فقط اکر مجدد لر من اولنری اعمال ایتیه ریک عین اساسلری زمانک اجهاباته کوره تنظیم وتنسیقه بدل همت اینسه لردی ، طبیعی مملکت بو کون بو مرتبه ده بولو نمازدی . حال بوکه اولر غربی تقلیداً - مملکتک احتیاجاتله هیچ ده قابل تألیف اولمايان - یکی مؤسسانی میدانه کتیر مکه برابر . اولرک باتنده اسکی مؤسسانی ده بر حال انحطاطده ادامه وابقا ایتدیله . بوسورتله عین غایه یه خادم اوللری اجهاب ایدن مؤسسه لر ، بالعکس ، یگدی کیرنک و طوائفی اشکال و ابطال ایتمه ک باشلادی . هیئت اجتماعی منک آرتق اسکی شکل بوزولمش ، فقط اوکا هنوز یکی بر شکل و بر یله مه مشدی . بر مملکتک اجهاباتی ، احتیاجاتی ، عنعناتی نظر اعتباره آلمانیه رقی پایلان بکیلکله . اسکی موجودلری بوسوتون اخلا دن باشقه بر شیئه پارامازا • مکتب - مدرسه • ، کورسی بی زاره محمد فرار . - « تصویر افکار » ۲ مارت ۱۳۲۹

احمد بك ، حیات ملیه شعباتک جمله سنه تنظیمات تحلیق روحنک نفع ایدیش اولدیغنی سویلیورکه بو ، بجه ده بك طوغریدر . فی الحقیقه تنظیماتدن بری صنایع نفیسه مزده (ادبیاتده ، معمار لقدمه ، حتی رسمده) ، تربیه فکریه و حسیه مزده ، نظریات سیاسی مزده ، تدقیقات تاریخیه مزده ، آرقه لرندن قوشدیغمز امللریمزده ، حاصلی بوتون حیات مضویه مزده حاکم و ناظم اولان روح ، تنظیمات تحلیق روحیدر . سیاسی و اداری تنظیمات تحلیق ، عثمانلی امپراطور لئنگ حد و دیله تحدید ایدیش ر قوزموبولیتک دیمکدی ، بوقوزموبولیتکک قابلیت حیات و انکشافه اینانلرده بالکیز زواللی او قومش تورکلردک . بناء علیه عثمانلی تورکلکنک بو کونکی احوال مؤسسه سنک منشأ لرینی آراشدیریر کن تنظیمات تحلیفه جار بمامز و جاتما مز طبیعی و ضروریدر .

آ . ی